

≡≡≡ CZŁOWIEK STARY ≡≡≡
≡≡≡ WOBEC ≡≡≡
ZMIANY KULTUROWEJ

Pamięci Elżbiety Tarkowskiej

JOANNA ZALEWSKA

||| CZŁOWIEK STARY |||
||| WOBEC |||
ZMIANY KULTUROWEJ
PERSPEKTYWA TEORII
||| PRAKTYK |||
||| SPOŁECZNYCH |||

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa

Recenzja:
prof. dr hab. *Janusz Mucha*

Redaktor prowadząca:
Anna Raciborska

Redakcja i korekta:
Magdalena Pluta

Projekt okładki:
Dariusz Jazdzyk

Copyright © 2015 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

Publikacja dofinansowana przez Akademię Pedagogiki Specjalnej
im. M. Grzegorzewskiej ze środków na działalność statutową

Grant promotorski MNiSW nr N116 004 32/0387
Marie Curie Early Stage Research Training Fellowship,
Sixth Framework Programme (MEST-CT-2005-020702)

ISBN 978-83-7383-746-1

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Wiślana 8 (róg Browarnej), 00-317 Warszawa
tel./fax 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej, w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze
Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)
Druk i oprawa: Mazowieckie Centrum Poligrafii, Marki

SPIS TREŚCI

Wstęp. Świadkowie przejścia modernizacyjnego	7
Rozdział 1. Od habitusu do metanawyku:	
nowy mechanizm generowania praktyk społecznych	15
Habitus jako źródło praktyk.	17
Granice kulturowe: praktyki swojskie a praktyki obce	28
Płynne praktyki społeczne	32
Wcielanie nowych schematów operacyjnych	38
Przemiany więzi społecznych	43
Kształtowanie metanawyku: psychologizacja i racjonalizacja	54
Podsumowanie. Empiryczne podstawy koncepcji metanawyku	66
Rozdział 2. Od użyteczności do kultury młodości:	
przebieg życia pokoleń ludzi starych	69
Starość nowoczesna jako faza przebiegu życia	70
Trzeci wiek pokolenia kultury młodości	77
Narodziny i zmierzch starości: od wspólnot do wspólnot symbolicznych	85
„Użyteczność istotą egzystencji”: praktyki użyteczności i unikania beczynności ludzi starych na wsi polskiej	90
„Zmierzch godności starego” w PRL-u	96
Starość przed telewizorem w kulturze młodości w Polsce potransformacyjnej	108
Rozdział 3. Być Tam:	
etnografia wielostanowiskowa w Warszawie	119
Badanie przebiegu życia świadków przejścia modernizacyjnego	121
Użyteczność etnografii wielostanowiskowej w czasie przemian kulturowych	129

Teren Warszawa	136
„Człowiek tak wchodzi wolno w tą starość”.	
Starość w rozmowach	151
Rozdział 4. Etnografie: praktyki użyteczności	
i unikania bezczynności	161
„Mam dobre dzieci, to wspierają mnie”.	
Praktyki użyteczności w pozycji zależności	162
„Przede wszystkim winieniem służyć Polakom.	
Oczywiście rodzinie również”.	
Praktyki użyteczności w pozycji władzy	172
„Tak mnie trochę porzucili wszyscy...”	
Pozycja samotności	179
Model pozycji człowieka starego we wspólnocie:	
ciągłość i zmiana w ramach praktyk użyteczności	194
Rozdział 5. Etnografie: nowe praktyki kultury młodości ...	205
„...jak już oddałam syna do domu pomocy, to już miałam taką,	
po prostu, wolną rękę...” Praktyki kultury czasu wolnego	
generowane przez habitus wtórny	205
„Nie znosiłam nigdy, nie mogłam wpaść w rutynę, bo wtedy	
już szukałam czegoś innego, trudniejszego”. Praktyki	
zaangażowania w obiekt generowane przez metanawyk ...	215
Kultura młodości: metanawyk jako źródło praktyk	225
Rozdział 6. Między habitusem a metanawykiem:	
przebieg życia świadków przejścia modernizacyjnego	232
Przebieg życia świadków przejścia modernizacyjnego	
i pokolenia postępu	233
Zobowiązanie i identyfikacja. Konkurencyjne modele związania	
z tym, co społeczne?	237
Dalsze kierunki badań	241
Bibliografia	243
Indeks nazwisk	259